

Van meerdere markten thuis? Overlap in markten van zware en georganiseerde misdaad en de consequenties voor de opsporing (2017). Toine Spapens m.m.v. Monique Bruinsma (Tilburg University). Politiewetenschap 96

Doelstelling

Het in kaart brengen van de overlap tussen markten van zware en georganiseerde criminaliteit; het zoeken naar verklaringen voor deze overlap en nagaan welke mogelijke consequenties de bevindingen hebben voor het opsporingsbeleid.

Onderzoeksvragen

1. Zijn criminele samenwerkingsverbanden die tegelijkertijd opereren op meerdere misdaadmarkten uitzonderlijk of juist de norm, en zijn er vormen van zware of georganiseerde misdaad die zich gemakkelijker laten combineren dan andere en zo ja, waarom?
2. Hoe slagen criminele samenwerkingsverbanden die van meerdere markten thuis zijn, erin om succesvol toegang te krijgen tot die diverse markten?
3. Welke consequenties vloeien voort uit de antwoorden op de vragen 1 en 2 voor het opsporingsbeleid?

Methoden van onderzoek

- inventarisatie van rechterlijke uitspraken die zijn opgenomen in de database van rechtspraak.nl.
- heranalyse van 8 zaaksbeschrijvingen van opsporingsonderzoeken die werden gemaakt ten behoeve van eerdere studies waarbij de onderzoeker betrokken was. Deze hadden (als hoofdfeit) betrekking op synthetische drugs, wietteelt, ladingdiefstal, illegaal gokken en milieucriminaliteit
- gesprekken met 5 zwacri-rechercheurs
- publicaties met casuïstiek in de vorm van korte samenvattingen van opsporingsonderzoeken
- inventarisatie van 12 maanden mediaberichten op de website van het openbaar ministerie

Samenvatting

Dit verkennende onderzoek is gebaseerd op rechterlijke uitspraken en interviews met ervaren rechercheurs. Ook werd een aantal zaken waarin specialisten of juist criminele veelvraters aan het werk waren, tegen het licht gehouden. Voor smokkelaars is het met hun kennis en kunde gemakkelijk om op meerdere markten actief te zijn. Het werk van fraudeurs en milieucriminelen vraagt specialistische kennis en doorgaans hebben zij een minder goed ontwikkeld netwerk van criminele contacten. Groepen die zich bezighouden met georganiseerde vermogenscriminaliteit kiezen eerder bewust voor het 'snelle geld' en doen liever niet te veel regelwerk, zoals het moeten runnen van een drugsclub.

Of een criminele groep op meerdere misdaadmarkten tegelijk succes heeft, blijkt vooral af te hangen van de 'managementkwaliteiten' van de criminele kopstukken. Misdadgroepen wijken daarin niet af van gewone bedrijven. Criminele bazen die tegelijkertijd en met succes heel verschillende criminele activiteiten kunnen aansturen, zijn ook in de misdaad schaars. Als criminelen actief zijn op meerdere markten is dat vaker noodgedwongen. Ze krijgen steeds weer ruzie met 'zakenpartners' omdat ze dingen niet goed weten te organiseren en omdat ze onbetrouwbaar zijn of ongecontroleerd gewelddadig.

Bij rechercheurs bestaat vaak het beeld dat criminelen die actief zijn in de georganiseerde misdaad alles doen waarmee ze geld kunnen verdienen, terwijl de soort criminaliteit ze niet uitmaakt. Dat blijkt vooral te kloppen voor groepen die bezig zijn met de smokkel van drugs, sigaretten, wapens of mensen. Daar staat tegenover dat georganiseerde mensenhandel, fraude, milieucriminaliteit en diefstallen en overvallen, vooral het werk is van specialisten.

De minister van Veiligheid en Justitie stelt elke vier jaar de opsporingsprioriteiten vast. De gevolgen daarvan zijn ingrijpend: opsporingscapaciteit is immers schaars. Het niet prioriteren van bepaalde meer specialistische vormen van georganiseerde criminaliteit is een risico. Het betekent in de praktijk dat die criminele groepen een tijdlang vrijwel ongestoord hun gang kunnen gaan.

De veronderstelling dat overlappende criminele activiteiten niet afzonderlijk geprioriteerd hoeven te worden, blijkt echter ook niet te kloppen. De handel in illegale vuurwapens gaat bijvoorbeeld vaak samen met andere vormen van misdaad, maar een goede bestrijding van wapenhandel vraagt toch om een aparte aanpak. De onderzoekers bepleiten dan ook grote voorzichtigheid bij het laten meewegen het specialistische of generalistische karakter van een misdaadmarkt, voor het bepalen van opsporingskeuzes.